

KAZALIŠTE U RATU

ZADAR

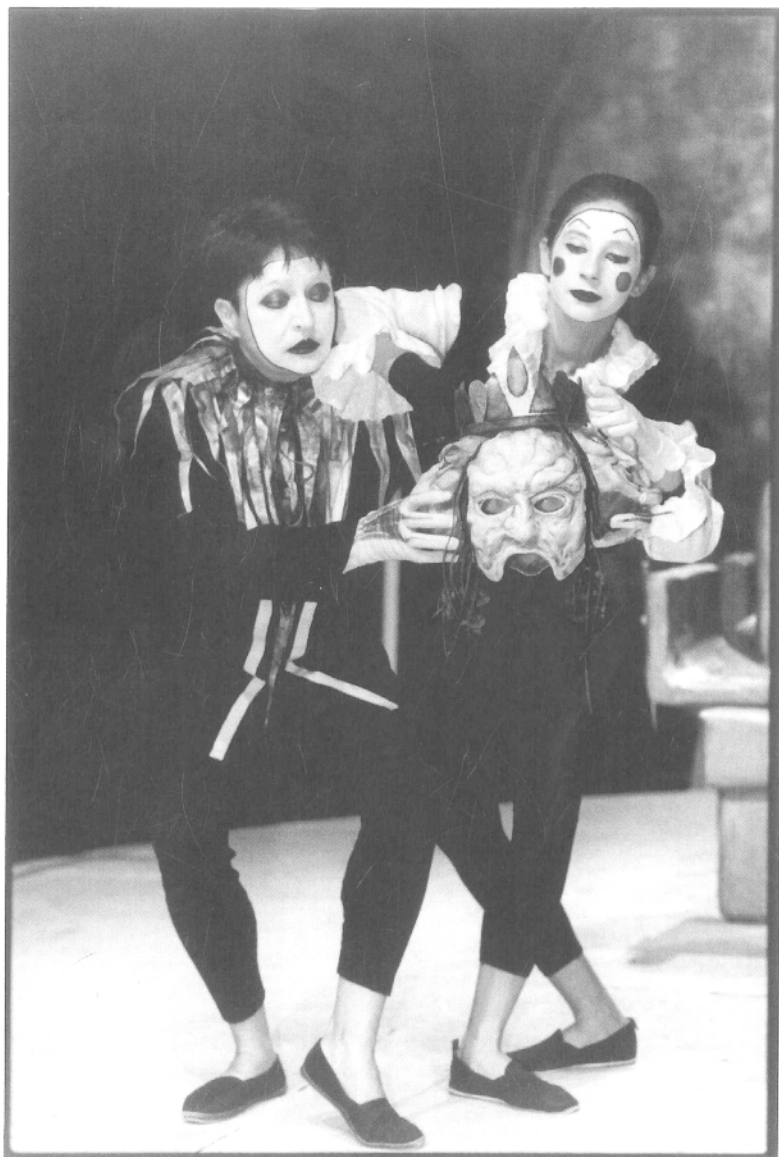
RATNA SJEĆANJA

MILENA DUNDOV

KAO DA SE PROSTOR OKO NAS POČEO SUŽAVATI. POVRATAK IZ OSIJEKA GDJE SMO* ODIGRALI *JUDITU* NA KRLEŽINIM DANIMA, TENKOVI NA PLITVICAMA, TUGA, NEVJERICA, BORJE. PREDAH. ULAZIMO U RESTORAN I ZASTAJEMO NE VJERUJUĆI. MARTIĆEVA MILICIJA. NOGE NAS JEDVA DRŽE. ODMJERAVAJU NAS, GLEDAJU AUTOBUS. OPREZNO ULAZIMO I VRAĆAMO SE. IDEMO PREKO SENJA. TADA SMO SHVATILI DA SE NEŠTO TAMNO I JOŠ NESHVATLJIVO VALJA PREMA NAMA. I DOŠLO JE, BOŽE, MRAČNOG LI DANA. AVIONI, SIRENE, ZLOKOBNI ZVUK ČELIČNIH PTICA ŠTO RIGAJU VATRU I SMRT. SVE SE TRESE. DANIMA NAS TUKU SA ZEMLJE, IZ ZRAKA, DANAS SE ČUJE NOVI ZVUK. DOLAZI S MORA. KAŽU DA NAS TUKU S RAZARAČA. OBITELJ JE U CRNO ZAVIJENA. SUPRUGA MOG BRATIĆA POGINULA JE. KATARINA. DVADESET OSAM GODINA. TROJE DJECE. NAJMLAĐE TEK DEVET MJESECI. NI NA POGREB NE MOŽEMO, GAĐAJU GROBLJA. BOŽE MOJ, MOŽE LI SE OVO PODNIJETI? ZLO SE UVUKLO OKO NAS. U ZRAKU JE KOJI UDIŠEMO, A U DUŠI PITANJA BEZ ODGOVORA. TELEFONIRAM KOLEGAMA. NEKE ČUJEM, ZA NEKE NE ZNAM GDJE SU. GORI GRAD. PADA NA TISUĆE GRANATA. GAĐAJU TVORNICE, PRESIJECAJU VODU. SAMO DA MI SE OTUŠIRATI. DJECA SU NA OTOKU. PANIČNO VIČU U TELEFONSKU SLUŠALICU. TJEŠIM IH, A ISTODOBNO MISLIM HOĆU LI IH IKAD VIŠE VIDJETI. NE

MOŽEMO SE PROBITI UZ VOJARNU IZ KOJE ZVIŽDE MECI. PUCAJU NA SVE ŠTO SE KREĆE. GORI NEBO I ZEMLJA. IZ SRCA GRADA, IZ VOJARNI PADA NA TISUĆE GRANATA. BOŽE MOJ, SRAVNIT ĆE GRAD. U DVORIŠTE KAZALIŠTA PADAJU GRANATE, ZVUK SIRENA PÂRA UŠI, SNAJPERISTI DRŽE CESTU NA NIŠANU. SVAKI PRIJELAZ ULICE IGRA JE ŽIVOTA I SMRTI. ČIJE LI TO ZLO OKO NIŠANI NA SVOJE SUSJEDE? ČIJI LI PRST PRITISKA OKIDAČ U ZLURADOJ ŽELJI ZA UBIJANJEM? ODAHNULI SMO KAD SU POHVATANI. NAJTEŽE JE ŠTO NEMA STRUJE. HLADNO JE. GLEDAM BEBE KOJE NE ZNAJU ZAŠTO SU U HLADNOM PODRUMU UZA SLABO SVJETLO VOŠTANICE. POKUŠAVAM NA ZIDU PRAVITI SJENE ZEČIĆA I PTICE U LETU. PIJEVAM. PRIČAM PRIČE, DJECA SE SMIJU, BUUMMMMM... PALA JE GRANATA, UMUKNULI SMO, DJECA VRIŠTE. BOŽE ZAUSTAVI OVO, MOLIM TE! TENKOVI IDU PREMA DRAČEVCU. ŠTO JE S ANĐELOM, S MARICOM? KASNIJE SAM SAZNALA DA SU U PANICI USKAKALI NA KAMIONE DOK SU TENKOVI PUCALI ZA NJIMA. UKRCAVAJU IH NA TRAJEKTE. PUCAJU ZA NJIMA. ALI SU USPJELI DOĆI NA OTOK. ZA ANĐELU JE ON OAZA MIRA. KADA SU GOD USRED PROBE ZAPUCALE GRANATE, NJENE BI OČI POSTALE OGROMNE OD STRAHA. SAMO BI NESTALA. ZNALI SMO DA TRČI PREMA TRAJEKTU. TAMO JE BILA NADA. GLEDAM GABI I TAMARU. DVIJE MLADE ŽENE ŠTO ČEKAJU DIJETE

* ZADARSKO KAZALIŠTE LUTAKA

PROBE SE UREDNO ODRŽAVAJU...

Stjepan, posljednji kralj bosanski

Redatelj: Tomislav Durbešić, 1993.

Scenografija: Mojmir Mihatov

Snimio: Zvonko Kucelin

PRIPREMAMO NOVU PREMIJERU. TOM DURBEŠIĆ JEDINI JE REŽISER KOJI SE USUDIO DOĆI U GRAD GDJE JE POJAM "SUTRA" GOTOVO IZBRISAN IZ RJEČNIKA. PADAJU GRANATE. TRČIM PREKO MOSTA. ČUJEM KAKO MI ZVIŽDI PREKO GLAVE. OVA NIJE MOJA. KAŽU DA SVOJU NE ČUJEŠ. DOLAZIMO U SVETOG DOMINIKU. TOM JE NA VRATIMA, OČI SU MU PUNE SUZA. DJECO ZAŠTO STE DOŠLI NA PROBU? PITA NAS. A ZAŠTO STE VI DOŠLI? ODGOVARAMO PITANJEM. OKUPLJAMO SE. POČINJE PROBA. *STJEPAN, POSLJEDNJI KRALJ BOSANSKI*. POSTAVLJAMO PITANJE: KOJE TO ZLO VJEKOVIMA KLJUČA NA OVIM PROS-

U OVIMA NESRETNIM VREMENIMA. UMJESTO RADOSTI, NA LICU IM BRIGA I NEIZVJESNOST. ŠTO ĆE DONIJETI SUTRA? IMA LI GA? SRCE ME BOLI KAD IH GLEDAM TAKO MLADE I RANJIVE. PROBE SE UREDNO ODRŽAVAJU. OBIČNO IZMEĐU DVA GRANATIRANJA. HLADNO NAM JE I NEISPAVANI SMO, ALI UPORNI I TVRDOGLAVI.

TORIMA I ŠTO GA POKREĆE? BUUMMMMM... OPET GRANATE. OPET SIRENE, A NEMAMO KAMO. IZNAD NAS STOLJETNE GREDE I NIŠTA VIŠE. STRAH RASTE OKO MENE. TOM TJEŠI KOLIKO MOŽE, ALI MNOGI NE MOGU ZAUSTAVITI DRHTANJE. PRESTALO JE. *IDITE KUĆI*, GOVORI TOM. JASNA VOZI ANĐELU I MENE. NEGDJE PRED

KUĆOM OPET JE POČELO. NIKAMO MI SE NE IDE. TOLIKO SAM DRAGIH LJUDI IZGUBILA DA ME VIŠE I NIJE BRIGA. U KAZALIŠNOJ KUĆI IMAMO PJESNIČKU VEČER TOMA DURBEŠIĆA. PUNO JE PUBLIKE. BUUMMMMM... POZNATI ZVUK NA KOJI VIŠE NIKO NE OBRAĆA PAŽNJU. ČITAMO DALJE. PONOS JE U OČIMA PUBLIKE I IZVOĐAČA. MOŽDA NAM TO DAJE SNAGU. TKO ZNA? BUUMMMM... ZVONI TELEFON. BRANKO** SE PO OBIČAJU LJUTI NA MENE, ŠTO ČEKAŠ, DODITE K NAMA. ODLAZIMO. AVIONI. KAKO MRZIM TAJ ZVUK. GLEDAM BRANKA KOJI POD SLABIM SVJETLOM VOŠTANICE REZBARI MALA LICA U DRVU. TO JE ZA ŠENOIN TRIPTIH, GOVORI MI. SVOJOM DIOPTRIJOM (-7) JEDVA NAZIRE KONTURE I MUKOM OBLIKUJE MARIONETICE KOJE ĆE BITI UZROKOM NJEGOVE POGIBIJE. DOBILI SMO POZIV ZA NJEMAČKU. ON NIJE IŠAO S NAMA. RADIO JE LUTKE I SCENU ZA OSIJEK I ZAGREB. NAGOVARALA SAM GA DA IDE S NAMA, PA DA KASNIJE IDE U ZAGREB I OSIJEK. NE MOGU, OBEĆAO SAM, UPORNO ODGOVARA. TU NOĆ JE NEMILO TUKLO. ISPIJAMO PIĆE. 'AJDE, MILENA NAZDRAVIMO, TKO ZNA KADA ĆEMO OPET ZAJEDNO PITI. TE NOĆI NISMO SPAVALI. KAO DA SMO SVI OSJEĆALI DA JE TO NAŠE ZADNJE DRUŽENJE. DOGOVORILI SMO SE NAĆI U LJUBLJANI NA MEĐUNARODNOM

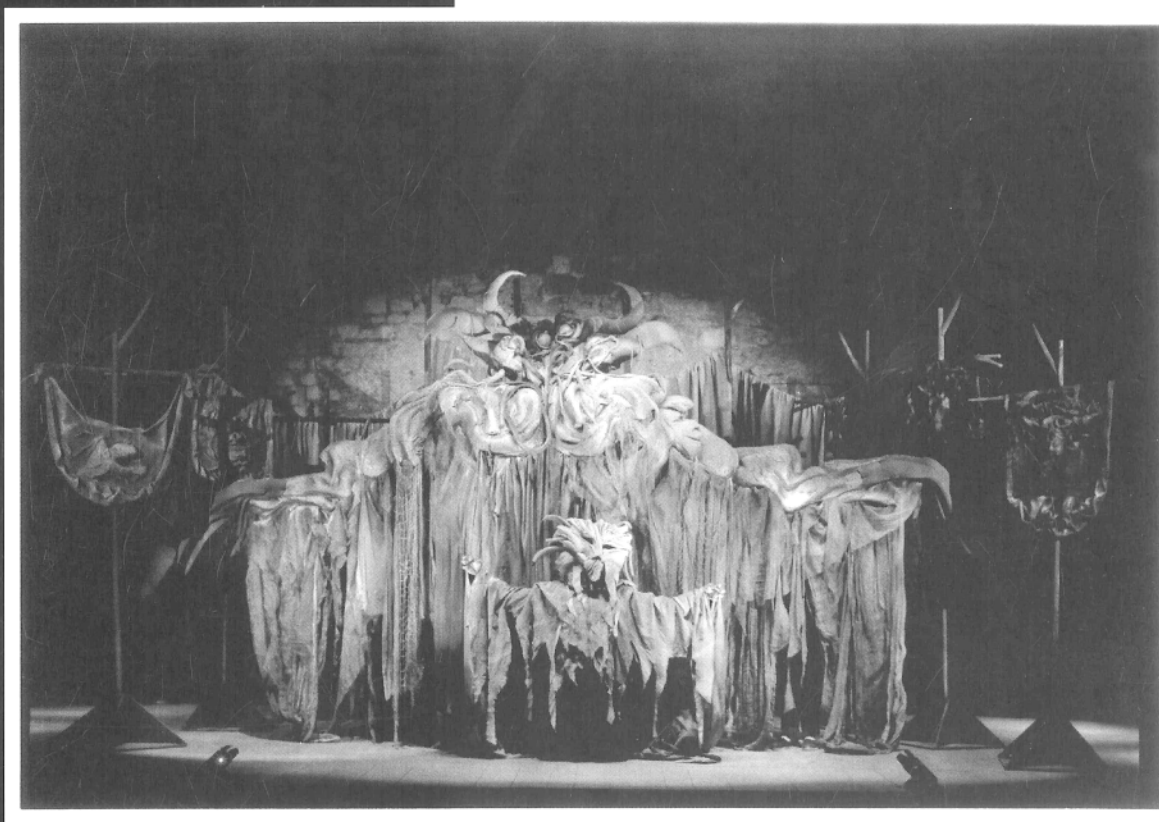
IZMEĐU DVA GRANATIRANJA...
Stjepan, posljednji kralj bosanski
 Redatelj: Tomislav Durbešić, 1993.
 Scenografija: Mojmir Mihatov

Snimio: Zvonko Kucelin

** BRANKO STOJAKOVIĆ

KONGRESU UNIME. U NJEMAČKOJ IGRAMO MUKU SVETE MARGARITE. U GLEDALIŠTU OVACIJE. ODLAZIMO U LJUBLJANU I ODMAH PITAM ZA BRANKA. NA LICIMA ZABUNA. KAŽU, NESTAO JE NA CESTI OD OSIJEKA DO ZAGREBA. KAKO NESTAO, VIČEM. SATI SU PUNI UŽASNOG IŠČEKIVANJA. ODJEDNOM GLAS, U ZAGREBU JE NA TRAUMATOLOGIJI. ODAHNULA SAM. HVALA BOGU, ŽIV JE! OPET NEKAKAV GLAS, SMRSKAN JE, NEĆE PREŽIVJETI. ZATVARAM OČI. LAŽU. GOVORI SVE U MENI. NE ON, NE NJEGA, BOŽE! ODLAZIMO U ZAGREB, SATI MUČNOG ČEKANJA. U SOBI ME ČEKA PORUKA, BRANKO JE UMRO, DOĐI NA DOGOVOR. U MENI SVE MIRUJE. BEZ EMOCIJA SAM. USTUPILI SU NAM MJESTO NA PIFU. TU SMO VEČER PLAČUĆI ODIGRALI NJE-

GOVU ZLATNU JUDITU. PLAČ U GLEDALIŠTU, JECAJ NA POZORNICI. DOVIĐENJA PRIJATELJU MOJ. VRAĆAMO SE U ZADAR S BRANKOM. BOŽE CRNOG LI DANA, MRSKOG LI PUTA. A ŽIVOT GRABI DALJE. PREDSTAVE, INATI, PROBE, NAGRADE. ODLAZIMO U FRANCUSKU, ŠVICARSKU, ITALIJU. U GLEDALIŠTU APLAUZ. U SRCU BRIGA KADA ĆE SVE PRESTATI. GLEDAMO TU EUROPU KOJA NE RAZUMIJE. TUMAČIMO, BORIMO SE, DOKAZUJEMO, DARUJEMO LJEPOTU, A U NAMA MORE RUŠEVINA. POTISKUJEMO BOL, ZATVARAMO SE. ZNAMO DA RANE NIKAD NEĆE ZARASTI. NIKAD VIŠE NEĆEMO BITI ISTI. U GORKOM OSMIJEHU ŽIVJET ĆE SAMO NAMA ZNANA PATNJA I BOL. GDJE GOD DOĐEMO

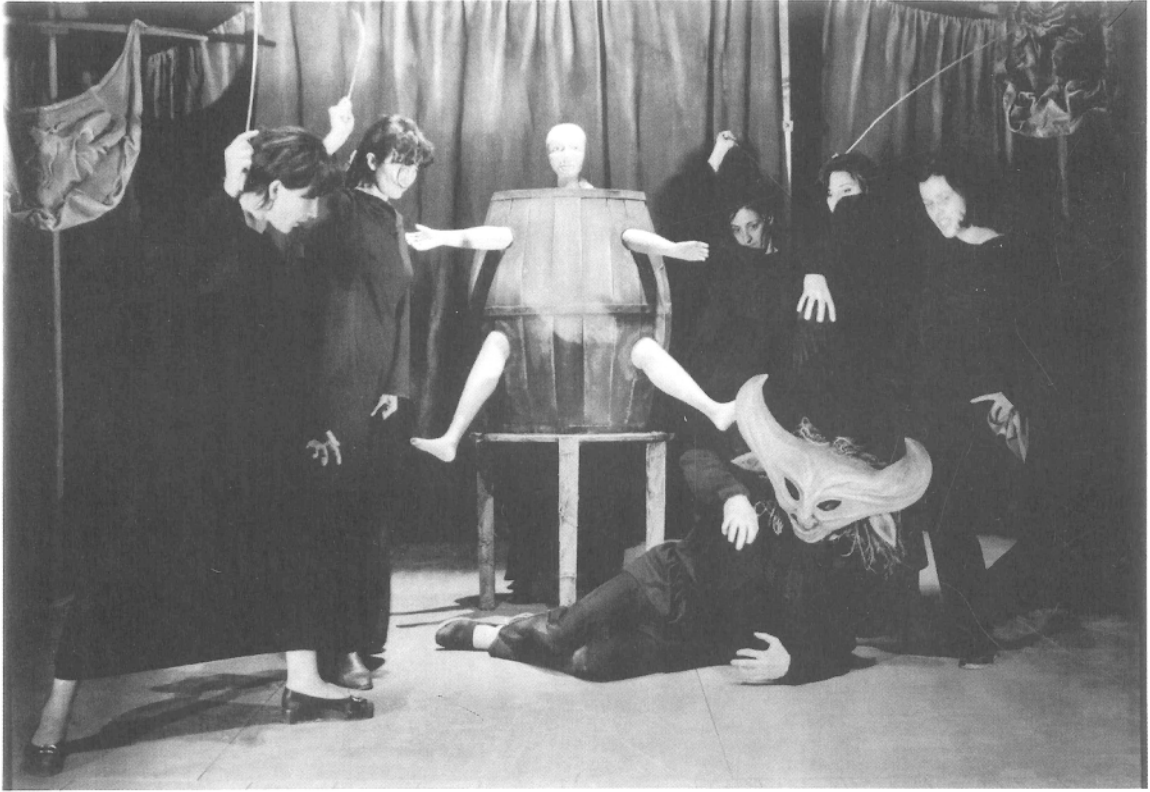
KOJE TO ZLO VJEKOVIMA KLJUČA NA OVIM PROSTORIMA...

Muka sv. Margarite

Redatelj: Wieslaw Hejno, 1990.

Scenografija: Mojmir Mihatov

Snimio: A. Seferović

A U NAMA MORE RUŠEVINA, POTISKUJEMO BOL...

Muka sv. Margarite

Redatelj: Wieslaw Hejno, 1990.

Scenografija: Mojmir Mihatov

Snimio: A. Seferović

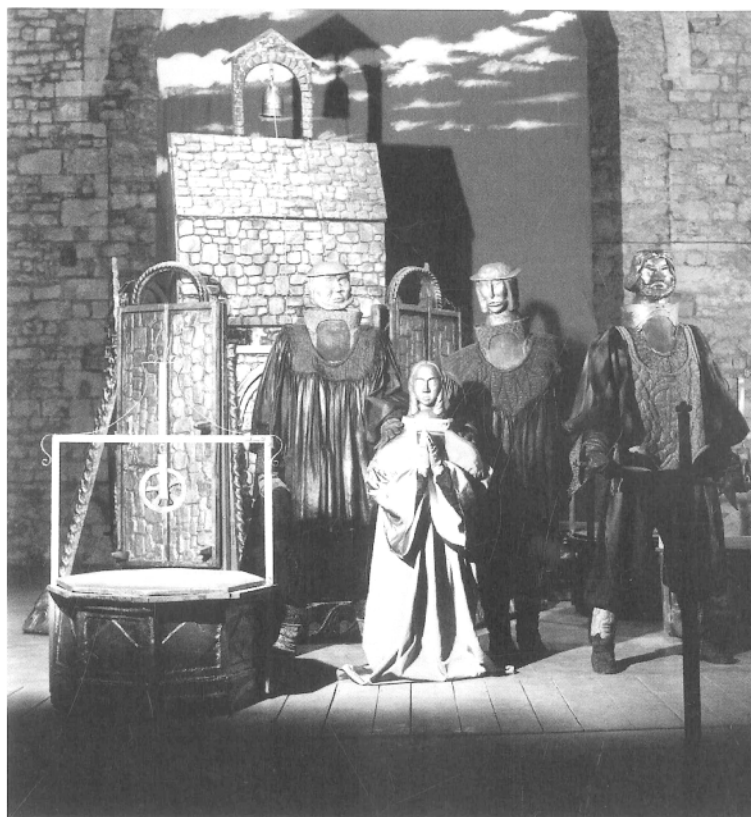
SVJETLOST, TOPLA VODA, SIGURNOST, A MI HOĆEMO NATRAG. TAMO JE DOM. MOŽDA NEMA SUTRA, ALI MORA BITI NAS. ZIMA. STRAŠNO JE HLADNO. IDEMO PO SKLONIŠTIMA. KOMBI JE BEZ STAKLA, SAMO OBLIJEPLJEN NAJLONOM. TO SE NE DOGAĐA NAMA - OVO NIJE STVARNOST. MORA TEŠKA. PUNO SKLONIŠTE DJECE, IGRAMO TRI PRAŠČIĆA, PJEVAMO:

KUĆICA ĆE NAŠA
 KAO TOPLA RUKA
 ČUVAT NAS OD ZIME
 BRANIT NAS OD VUKA

A TAMO NA DRUGOJ STRANI RAMPE, DJECA KOJU SU NEKI GORI OD VUKA ISTJERALI IZ KUĆE I UBILO IM DJETINJSTVO. VUK PITA ŠTO ĆU SAD? PREDAJ SE VIČE GLEDALIŠTE. TO JE NAŠ SVIJET. TO JE MRAČNI KRUG BOLA. KADA BIH BAREM DJECI MOGLA IZBRISATI TAJ POGLED KOJI ZNA, KOJI JE STAR I BEZ OSMIJEHA. MOJ BI SIN TREBAO ZAGRLJEN HODATI S NEKOM DJEVOJČICOM, A NE TRČATI PO SKLONIŠTIMA. GLEDAM KAKO NA ZVUK GRANATE MOJA KĆERKA OSTAJE PARA-

LIZIRANA. NE MOŽE GOVORITI, NI HODATI. PANIKA ME HVATA. MAMA POMOZI, ŠALJI ME ODAVDE. POKOLJ U ŠKABRNJI. KĆERKA CIJELI DAN DRHTI I PLAČE. U MENI SAZRIJEVA ODLUKA. MORAM IH ZAŠTITITI. ŠALJEMO IH U ZAGREB. DVADESET AUTOBUŠA, DJECE, STARACA KREĆE PREMA ZAGREBU. KIŠA. TJEŠIM SE. SIGURNO NEĆE POLETJETI AVIONI. SAMO DA PROĐU PAŠKI MOST. NAJDULJI I NAJSTRAŠNIJI DAN U MOM ŽIVOTU. DESET SATI VOŽNJE. JOŠ NISU STIGLI. U MENI SE NIŠTA NE MIČE. SJEDIM KRAJ TELEFONA. ZOVEM SVAKIH DESETAK MINUTA. JOŠ NISU STIGLI. DVANAEST SATI VOŽNJE. AGONIJA RASTE. U MENI SVE PÛSTO. VIŠE NE OKREĆEM TELEFON. SAMO ZURIM. ZVONI. PANIČNO DIŽEM SLUŠALICU. GLAS, MAMA STIGLI SMO, NE BOJ SE! OSJEĆAM KAKO MI SUZE KLIZE NIZ LICE. HVALA TI, BOŽE, ŠTO SI MI SPASIO DJECU! I ŽIVOT IDE DALJE. ZAHVALNA SAM NA SVAKOME DANU. TEK

SADA ŽIVOT PRIMAM KAO VELIKI DÂR. PO ULICAMA REĐOVI. ČEKAMO VODU. UČIMO SE PRATI U ŠALICI VODE. ZA BATERIJU DAJEŠ BOGATSTVO. VIJESTI. SLUŠAMO RADIO. POČELA JE GLAZBA KOJA BUDI STRAH, USLIJEDILE SU SIRENE. KAZALIŠTE NE SMIJE OKUPLJATI DJECU, ALI USUDILI SMO SE. U GRADU IMA DJECE. PRED BOŽIĆ OČEKIVALI SU DJEDA I DAROVE. NISMO IH MOGLI RAZOČARATI. RISKIRAMO. SVI TREBAJU MALO RADOSTI. SVEČANO SMO OKITILI MALU DVORANU KOJA JE VEĆ ZATVARANA ZBOG NESIGURNOSTI I SLABE STATIKE. PREDSTAVA. DJED SA TORBOM PUNOM DAROVA. ŠALJU IH DJECA FRANCUSKE SVOJIMA MALIM PRIJATELJIMA U ZADRU. U DJEČJEM OKU NJEŽNOST I ZABORAVLJENI OSMIJEH. GRIJU TE IGRAČKE UMJESTO PEĆI KOJIH NEMA, GRIJE TO DALEKO PRIJATELJSTVO KAO MALO SUNCE U LEDENOJ PUSTINJI. BUUMMMM... NE NIJE, ANDELA ZOVE DJECU. DRAGI JOJ DAJE ZNAK. NIJE GRANATA. NASTAVLJAMO PROGRAM, IAKO SVI ZNAMO ŠTO SMO ČULI. ZABRINUTI KOLEGE, ZGRČENA LICA RODITELJA, SAMO DJECA RADOSNO STIŠČU

TU SMO VEĆER PLAČUĆI ODIGRALI NJEGOVU ZLATNU JUDITU.

Marko Marulić, *Judita*, 1991.

Režija: Marin Carić

Kazalište lutaka Zadar, 1991.

Scenografija i lutke: Branko Stojaković

DAROVE. DOBRO JE, PROŠLO JE. ODAHNULI SMO.

BADNJAK! UMJESTO BLAŽENOG MIRA GRANATE. AVIONI GAĐAJU SVETU STOŠIJU, DONAT.

BOŽE, KOJE SVETOGRDE!

DJECA ZOVU IZ ZAGREBA. GRAD SE TRESE I PODRHTAVA. NE MOŽEMO IM SAKRITI. KROZ SLUŠALICU SE ČUJE. I TAKO, BLAŽENA NOĆ PRETVORILA SE U JOŠ JEDNU MORU.

SUTRA JE BOŽIĆ. CRKVA JE PUNA, PJEVA SE I MOLI:

TU SMO BOŽE,
NISMO TE ZABORAVILI,
NEMOJ NI TI NAS, MOLIMO TE

KAO DA SE PROSTOR OKO NAS POČEO SUŽAVATI.

Marko Marulić, *Judita*, 1991.

Režija: Marin Carić

Scenografija: Branko Stojaković